

GÖRAN ÅSTRAND:

En kyrka för folket

1983 års kyrkomöte gav kyrkans lekmän större ansvar och inflytande. I denna artikel diskuterar kyrkomötets ordförande Göran Åstrand, Stockholm, kyrkomötesreformens bakgrund och första tillämpning.

Det är din kyrka och min! En för alla öppen folkkyrka där lekmän och präster gemensamt tar beslut och ansvar. Så känns det och så bör det beskrivas nu när den reformerade kyrkoorganisationens första kyrkomöte just är till ända. Ett större, inomkyrkligt mer kompetent, mer vitalt kyrkomöte som i ordets rätta bemärkelse kan sägas vara representativt för kyrkan och samhället. Det kunde ha sett annorlunda ut. Det är bara fyra år sedan kyrkan sa nej till ett förslag om ändrade relationer. Det kunde ha varit så att vi just nu varit inne i en period av förändring och omställning – på väg mot ett fritt samfund utan relation till staten. Några ville det, särskilt de som ville bestämma själva i "sin" kyrka. Några såg en väg till ökad andlig kraft och vitalitet i relationsändringen. Några är besvikna ty kyrkan sa nej.

Kyrkomötet 1979

Församlingsopinionen, såsom den kunde avläsas i remissvar, och kyrkomötets lekmän och präster sa nej. Det fanns majoritet för nej. Men förvisso var oppositionen och kritiken stark.

Vi som sa nej – det är bäst jag gör skrivningen så personlig för jag kan inte gärna komma ifrån mitt ansvar som beslutsfattare på 1979 års kyrkomöte och som en av arkitekterna bakom den reformering som nu genomförs. Vi som sa nej ville ha en öppen folkkyrka, öppen även för de ljumma och svaga, och såg kyrkans framtid bäst tryggad och ordnad i ett bevarat samband med staten. Vi ansåg oss tala för församlingsopinionen och vi stödde helhjärtat den folkrörelse Västerås-biskopen Arne Palmqvist star-

tat till förmån för en svensk folkkyrka inom bevarat samband. Vi tog dock en risk. Kyrkan sa nej till ett till synes generöst erbjudande från staten och det var oklart i vad mån och på vad sätt staten skulle vara beredd godkänna den inomkyrkliga reformering som vi hade som alternativ till skilsmässa.

Olyckskorparna var många och konservativ press som Svenska Dagbladet och Svensk Tidskrift har mera redovisat de negativa rösterna än de positiva – mer minoritetens än majoritetens. Som kyrkopolitiskt aktiv och moderat känns det viktigt att notera det stöd för åtgärden som partiledning och de centralt placerade lekmännen givit. Det är detta stöd och det samarbete som etablerats mellan kyrkans lekmän och partiledningarna som möjliggjort det riksdagsbeslut som nu resulterat i omorganisation och reformering. Ett samarbete byggt på ömsesidigt hänsynstagande; ett utmärkt exempel på samverkan kyrka – samhälle.

En kyrka som saknar denna förankring kan aldrig nå de uppsatta förhandlingsmålen och isolerar sig från samhället. Trots svårigheter, som inte ska fördöljas och förminskas, lyckades kyrka och stat under åren 1981–82 förhandla fram en lösning som innebar en inomkyrklig reformering inom ramen för ett med staten bevarat samband. Oberoende om vi gillar det eller inte är det ju så, att inom ramen för ett statskyrkosystem är det regeringen som är kyrkostyrelse. Det faktum att riksdagen stiftar lagar kan inte gärna stöta någon.

Reformbesluten

Det visade sig vara en framkomlig väg som kyrkomötet 1979 och 1982 valde att

gå. Genom parallella beslut i riksdag och kyrkomöte tillskapades den nya lagen om Svenska Kyrkan och lagen om kyrkomöte samtidigt som den rikskyrkliga finansieringen inordnades under Kyrkofonden. Den inomkyrkliga reformeringen brukar anges i fem steg:

- 1 Ett årligt återkommande kyrkomöte med bred representativitet och stor inomkyrklig beslutskompetens.
- 2 En Svenska Kyrkans Centralstyrelse.
- 3 En rikskyrklig nämndorganisation och ett samordnat rikskyrkligt kansli.
- 4 En översyn av stiftsorganisationen med likvärdiga och legaliserade stiftsting.
- 5 En översyn av kyrkans valfrågor med möjlighet till direktval till stiftsting och kyrkomöte och eventuellt en kyrkans egen valdag med tre samtidiga val.

Årets kyrkomöte

Årets kyrkomöte – som samlades i Stockholm den 1–15 mars – var historiskt i några avseenden. För första gången valdes en kyrkans egen styrelse – Centralstyrelsen – som äntligen ger rikskyrkan ett organ som kan tala för kyrkan inåt och utåt. För första gången samlades det nya demokratiskt uppbyggda kyrkomötet med fler ledamöter utan den gamla kategoriuppdelningen i präster och lekmän. Kyrkohistorisk betydelse får säkert också det beslut som kyrkomötet tog om en översyn av Svenska Kyrkans bekännelse. Centralstyrelsen fick i uppdrag att se över 400-åriga texter och 300-åriga lagar. Smått historiskt var det kanske också när jag som lekman valdes till kyrkomötets ordförande, en post som sedan kyrkomötenas tillkomst varit vikt åt ärkebiskopen.

Jag noterade som kyrkomötets ordförande att den kompetens lagstiftarna tillagt kyrkomötet är svårtolkad. Jag fick anledning att göra propositionsvägran på några motioner och fick mana kyrkomötet till viss återhållsamhet i frågor som får anses ligga utanför kyrkomötets beslutskompetens. Den lag som främst reglerar kyrkomötets kompetens är lagen om Svenska Kyrkan. De här mest relevanta avsnitten är § 6 och 7:

6 §

Kyrkomötet skall behandla ärenden som riksdagen eller regeringen överlämnar till kyrkomötet samt kyrkliga ärenden som väcks av någon av kyrkomötets ledamöter genom motion eller av organ som enligt lag har tillsatts av kyrkomötet.

Kyrkomötet får besluta i frågor som anges i grundlag eller i annan lag. I övrigt får kyrkomötet besluta om yttranden och framställningar till regeringen.

7 §

Kyrkomötet får genom kyrklig kungörelse meddela föreskrifter i följande ämnen:

- 1 svenska kyrkans lära,
- 2 svenska kyrkans böcker,
- 3 svenska kyrkans sakrament, gudstjänst och övriga handlingar,
- 4 kollekt,
- 5 central verksamhet för evangelisation, mission och övrigt utlandsarbete samt diakoni,
- 6 kyrkomötets arbetssätt samt verksamheten hos organ som enligt lag får tillsättas av kyrkomötet.

Det kommer att ankomma på mig och på Centralstyrelsens ledning att med företrädare för regering och riksdag diskutera de ändringar och tillägg som aktualiseras i kompetensfrågan.

Representativt?

Farhågor hade uttalats för att detta kyrkomöte inte skulle vara tillräckligt sakkunnigt och i kyrklig mening representativt för att kunna fatta de för kyrkan riktiga besluten. Reformens motståndare talade om de 251 "hedningar" som nu skulle ta över den rikskyrkliga ledningen och man varnade för en utveckling som reducerade prästernas roll i kyrkan till de uppgifter som är direkt knutna till gudstjänsten. De, som trott att det skulle bli så, borde känna sig helt lugna efter detta första kyrkomöte i den nya ordningen. Kyrkomötet hade fler prästerliga ledamöter än tidigare, även relativt sett, och lekmännen hade bred erfarenhet från arbete i församlingar och stift. Glädjande nog fanns ledamöter från olika grupperingar i kyrkan (även de som var reformens motståndare och belackare) och för de kyrkopolitiskt aktiva partierna.

Politiserat?

Partipolitiken fick mycket stor roll i massmedia men syntes inom kyrkomötet mest i samband med de gruppsammanträden som självklart beredde nomineringsärendena. Den grupp jag själv hör till (m) hade några nomineringssammanträden, ett sammanträffande med Ulf Adelsohn, Anders Björck och Ingegerd Troedsson i riksdagen samt en gemen-

sam nattvardsgång. I sakfrågor förekom naturligt nog aldrig några gruppssammanträden eftersom (m)-gruppen bestod av företrädare för såväl folkkyrka som högkyrka. Den missnöjde ledamotens klagovisor fick stor uppmärksamhet i pressen. Det var synd ty vi som var med hörde mer om värdegemenskap än om split och överläggningar i utskott liksom debatten i plenum var utpräglad seriös. Därtill bör det framhållas att en aktiv

levande kyrka i samhället inte skall vara rädd för att politiska grupperingar, som vill kyrkan väl, nominerar ledamöter och bedriver kyrkopolitisk verksamhet.

1983 års kyrkomöte känns som en bra startpunkt för en inomkyrklig reformering, som har till huvudsyfte att underlätta och stärka kyrkans möjligheter att arbeta med och för människorna i gudstjänstliv och församlingar.